

Filizófia tételek

Szerző dezs

Filizófia tételek

1.
A filozofálás
és a
filozófia közötti
különbség

A filozófia
tanulmányozásakor nem tudunk
rámutatni valami objektíve adott
szakterületre.

A tárgyat
kívülről, vagy felülről, egy
“metaszintről”
közelíthetjük meg. Az ilyen
vizsgálódás a metafizológia.

Filozofálás:
valamilyen gyakorlati kérdés
megválaszolásánál valaki
rendkívül bonyolult, a
kérdéshez közvetlenül nem
tartozó elméleti megfontolásokba
bonyolódik.

A filozófia
tárgyához hozzátartozik a
kérdés,
hogyan mi egyáltalán a filozófia. Egy
elvont tárgyra gondolunk

Filozófiai
kérdéseknek számítanak:
végtelen-e a világ, létezik-e Isten,
helyes dolog-e
ölni, hazudni? Még elvontabb
kérdések: honnan szerezzük
ismereteinket?,
azonos-e egy dolog önmagával?

A gyakorlati
problémák
megoldásánál nem
érdekel bennünket az elvont elméleti,
tudományos megfontolás. De tudjuk, hogy
ezek tételei azoknak a megoldásoknak az alapjai,
amelyek segítségével megoldjuk
a problémákat. A filozófia
tehát szükséges, csak akkor, amikor a
problémát
akarjuk megoldani, épp nem időszerű.

A filozófiai
megfontolások és tételek

szubjektív, nincs objektív
 kényszerítő erő az elfogadásukra.
 Mindenkinek lehet személyes,
 szubjektív
 meggyőződése, ami ellen egy másik
 személy felléphet. “Az én
 filozófiám az,
 hogy…”,
 “Az
 enyém meg az, hogy…”

A filozófia tehát:

-
 elvont és elméleti,
 ennyiben a
 tudományhoz hasonló dolog
 -
 de: a tudománnyal
 ellentétben
 gyakorlatilag nemigen használható,
 -
 feltétlenül tartalmaz
 valamiféle
 meggyőződésszerű, szubjektív mozzanatot.

Vizsgálásakor a
 következő kérdésekre kell
 válaszolni:

-
 mi a tudomány és a
 tudományos
 látásmód?
 -
 miféle meggyőződései
 vannak az
 embernek (ezek mennyire szubjektív,
 vagy objektív)
 -
 hogyan/miként/hol lehet
 elhelyezni
 a filozófiát?

3. A mágikus, mitologikus
 és tudományos világnép
 sajátosságai

Az emberiség
 történelmében először
 létezett a mágikus
 tudat: az ősi,
 civilizáció előtti társadalom
 termelési és társadalmi
 viszonyait fejezte ki.

Az
 emberréválás során
 kialakult az ember
 öntudata: az ember megkülönböztette
 magát a természettől a munkafolyamatban
 létrejövő szubjektum-objektum viszonyban. Ekkor
 még nem az egyes ember volt a

szubjektum, hanem egy embercsoport, egy emberi közösség: kollektív tudatuk a mágiában objektiválódott ismeretanyagot tartalmaz.

mágia:
gyakorlati cselekvések rendszere, amelynek célja, hogy az ember a maga számára kedvező irányban befolyásolja az őt körülvevő jelenségeket és dolgokat, azokat is, amelyeken meglévő, természetes lehetőségei segítségével nem tud úrrá lenni.

Az eljárások legfontosabb alapja a hiedelem. A valóságban meglévő dolgok, jelenségek utánzásával, rituálisan végzik.

Ha ezek a rituálék sikeresek, akkor hatalmat nyer az ember a dolgok és összefüggések fölött. E meggyőződés alapja a naiv alalógiás gondolkodás. (mágikus eljárások voltak pl. az esőcsináló, tavaszidéző táncok)

fekete mágia: ártó szándékkal végezték őket.

A mágia a világot másként tagolja, más elemekből építi fel, mint a mai gondolkodás. A mágikus kor embere még a világ egészét manipulálhatónak tartja.

immanencia: a világ befolyásolható, hozzáférhető
transzcendencia: a világ befolyásolhatatlan, hozzáférhetetlen
A mágikus gondolkodás még nem ismeri a kettő közötti különbséget.

Nem ismer különbséget továbbá a kauzális (oksági) és teleológiai (célszerűségi) folyamatok között.

A mágikus kor embere az állatvilágból már

kiemelkedett, de még nem kezdett hozzá a természet céltudatos átalakításához. E kor előkészítette az embert a továbbhaladásra.

A mágiában nagy jelentősége van a szavak jelentésének: szómágia. (Ha ismerem a dolog nevét, hatalmam van fölötte.)

A mágikus eljárások hozzásegítették az embert az interiorizáláshoz (bensővé-tételhez), s az emberi személyiség kifejlődéséhez.

A mágikus világképet a zsákmányoló életmódról az élelemtermelő életmódra való áttérés bomlasztotta föl.

Mitológia:
Az ember számára világossá vált, hogy a valóság egészét nem képes manipulálni. A mágikus világképből jött létre a mitológia.

Egységben tartalmazza azt, amit ma tudománynak, művészetnek, vallásnak és filozófiának nevezünk.

mítoszok: a világ és az ember keletkezéséről szóló nagy elbeszélések, amelyek spontán jöttek létre az ősi közösség életében.

A mitológia a világot két részre osztja:
immanens világ: kiismerhető és befolyásolható
transzcendens világ: kiismerhetetlen, befolyásolhatatlan túlvilág

A mitológia is tartalmaz még mágikus elemeket!
Van átjárás a két világ között: a transzcendens túlvilág alakzatai leszállhatnak az evilágba, s az immanens evilág alakzatai fölemelkedhetnek a túlvilágba. pl: Aphrodité és Zeus a földön szerelmi kalandokba

keverednek,
Héraklés az istenek közé jut.

A civilizált
életmódra való
áttérés során
kialakult a

tudományos
világkép:
A tudományra
épül, tudjuk, hogy nincsenek
csodák. Kiküszöböl minden
mágikusát. Céljainktól és
szándékainktól független
törvényszerűségek
irányítanak.
A világot
demitologizálja.
A világban csak olyasmi
történhet meg, ami
természettörvényekkel
magyarázható.

Nem állítja azt, hogy
túlvilág nem létezik,
csak azt, hogy az evilág jelenségeiből nem
következtethetünk rá. Ha
létezik is,
akkor radikálisan különbözik az
evilágtól. A túlvilág
már a hit birodalma.

Minden tudományosság
mintája és mércéje a
matematika lett, mert

-
közvetlenül adott,
konkrét
viszonyoktól elvonatkoztat,

-
exakt (7+5 az mindig, minden
körülmények között=12)

-
dezanropomorf: elszakad az emberi
szemlélettől

Minden tudományt a matematika
módszertanához
hasonlóvá igyekeztek tenni:
Platon: "geometria
nélkül belépni tilos"
(iskolájának ez volt a jelszava)
Galilei: a természet
nyelvét ismerni kell,
hogy azt megértsük. A természet nyelve
pedig a matematika.

A tudás attól kezdve
tudomány, hogy exaktság
és rendszeresség jellemzi.
A tudós
egyénsége nem játszhat szerepet a

tudományos
vizsgálódásoknál.

A tudomány tehát

-
a világot és annak
minden
objektumát (az emberi személyiséget
is) varázslattalanított,
demitologizált és
dezanropomorfizált módon

-
exakt és

-
rendszeres módszerrel fogja fel.

4. A tapasztalat, a mindennapi gyakorlat
és az elméleti tudás

A tudás legegyszerűbb szintje a mindennapi-gyakorlati
tudás.

Az ember mindennapi tevékenységére,
gyakorlatára, életére
épül.

Általánosítja és szervezi
azt.

A mindennapi
tevékenység
olyan tevékenységek
összessége, amelyeket rendszeresen, az
életbenmaradásunkhoz végzünk.

Tudatos
tevékenységek, amelyek az egyedek
fenntartására,
újratermeléséhez
szükségesek.
Lehetnek aktívak
(úszás, munka) és
passzívok (alvás).

extázis: ha
kilépünk mindennapi
körforgásunkból,
s kívülről szemléljük azokat.

A mindennapi gondolkodás célja az, hogy a mindennapi
életünket,
tevékenységünket megszervezze.

-
gyakorlatias jellegű, a benne
felhalmozott tudás gyakorlati tudás,

-
eszközjellegű

-
ritkán hatol a dolgok
mélyebb
lényegébe, inkább felszínes

-
a gyakorlati
tevékenység közvetlen
megszervezésére irányul

-

elfogadja a szakemberek
véleményét
(hit a hozzáértők felé)

-

fennáll az
örökös gyanakvás és
kételkedés

-

történeti
koronként és
területenként is változó

-

alapvető eleme a bizalom

-

gyermekkorunktól, a
családban kezdjük
elsajátítani.

Minden
tevékenységünk alkalmas arra, hogy
általa új ismereteket szerezzünk. Ezek
egymásra épülnek. A mindennapi
gondolkodásban megférnek egymás
mellett a babonák és a tudományos
ismeretek.
(pl.: asztrológia)

A mindennapiság
szintjén az előítéleteink
és
téves
beállítódásaink
torzítják a tapasztalatainkat,
előfeltevések, majd
előítéletek alakulhatnak ki bennünk.
Nem alkalmas arra, hogy adekvát
általánosításokhoz
jussunk!!!

Tudományos ismeretek,
elméleti tudás:

-

közvetlen célja a
megismerés

-

speciális oktatási
intézményekben
tesszük magunkévá

-

csekély a
szubjektivitás szerepe

-

objektívan igazoljuk őket

-

hipotézisből
(előfeltevésekből)
alakulnak ki

-

tudatos
dezantrópomofizáció

A tudományos és a
gyakorlati tudás kiegészíti
egymást.

A tudományos kutatás
két eljárása a
megfigyelés és a kísérlet:

A) megfigyelés = induktív
módszer: egyes
megfigyelésekből általánosít

a mindennapi
megismerés területéről indult,
tény: ha valóságos
eseményt észlelünk
látszat: a megfigyelt jelenségnek csak
egyes részletei valóságosak,
mások csak
elképzelték (fiktívek)
Hogy a megfigyelések
megbízhatóak legyenek,
nagy számú megfigyelést kell
végezni, más-más kutatók
közreműködésével, s
érzékszerveink
hiányosságait is ki kell
küszöbölni. (bevezették a
teleszkóp, röntgen,
ultrahang, stb… használatát, mint
érzékszerveink
“ meghosszabbítását)

B.) kísérlet = deduktív
módszer:
általánosságból az egyesre
következtet.

Az újkori
tudományosság
módszere. Galileo, Newton

-
aktívabban
közelítünk a tényhez,
mint megfigyelésnél

-
axiómákra
(előfeltevésekre) és
teorémákra
(axiómákból levezetett
tényekre) épül

-
célja a dolgok
mélyébe való
hatolás, az okokat keresi, s főként azok
egymáshoz való viszonyait kutatja

-
a zavaró látszatokat
kizárjuk

-
a vizsgált jelenség a
maga elvont
valóságában jelenik meg

-
a kísérleti
körülmények
mesterségesek

Newton megalkotta az
alapszabályokat:

-

nem szabad sem több, sem kevesebb
okot hozzáadni a természet dolgaihoz, mint
amennyi a megismerésükhöz
szükséges.

-

ugyanahhoz a természeti
hatáshoz
ugyanazt az okot kell
hozzárendelni.

Fenomenológiai elmélet: a közvetlenül
észlelhető jelenségek
törvényszerűségeit rendszerezik,
a mélyebb összefüggéseket,
okokat nem válaszolják meg.

Hipotetikus-deduktív rendszer: logikailag
rekonstruálják, tisztázzák
azokat a feltevéseket,
amelyeken egy állítás alapul.

6.

Tudomány és filozófia –
összefüggések és
eltérések

Tudomány:

Csak az érzékelhető,
tapasztalati
világ
leírására
és értelmezésére
vállalkozik.

- a tények
interszjektívák, azaz
szubjektívásunktól függetlenek.
- axiómákon alapszik

-

előfeltevéseik vannak

-

a világot dezantropomorf
módon
írja le

-

abszolút értelemben
egy soha végig
nem vihető folyamat

Két csoportra
osztható:

formális: pl.:

matematika, logika
Tárgyuk nem a tapasztalati
valóságnak valamely
területe. Tételei a valóságos
létezők fajtáitól
függetlenül érvényesek. Pl.:

$5+2=7$, mindegy hogy kődarabra, vagy emberre vonatkozik-e.

Kedvelt módszerük a dedukció: általánosból az egyesre következtet.

empirikus: fizika,

kémia, biológia, pszichológia,

szociológia

Tapasztalati tudományok. Előbb

fenomenológiai,

később hipotetikus-deduktív rendszerré

alakult. Megfigyeléssel kezdődött, majd

az általános

törvényszerűségeket fogalmazta meg.

Kedvelt módszere az

indukció: egyesből az

általánosságra következtet. A

törvényszerűségeket verifikálni

kell:

minden állításunkat, amely a

valóságra vonatkozik érzéki

tapasztalattal kell

összevetni, így kell meggyőződni az

igazságáról, vagy

hamisságáról.

természettudományok

társadalomtudományok: bonyolultabb, rendszerek, alrendszerek

jellemzik

Minden tudományterület

hasonló eszközökkel

hozzáférhetők, azonos módszerek

alkalmazhatók.

A megfigyelési tételek a

megfigyelések, tények és előzetes

ismeretek

rendszerébe, már meglévő fogalmi

hálóba ágyazódnak. = holizmus

(egészből

kiinduló szemléletmód)

Nem tudhatjuk, hogy a ma

érvényes tételek

holnap is azok lesznek-e. A teljes indukció (minden eset

megvizsgálása)

gyakorlatilag lehetetlen.

falszifikáció:

addig, míg nem tudunk egy tudományos

tétel, törvényszerűség

cáfolhatóságáról,

addig azt elfogadjuk.

A tudományos kutatás paradigmákhoz,

előzőleg létrejött mintákhoz igazodik.

Ezeket általánosan

érvényesnek ismerjük

el.

A paradigmákat mindig megelőzi a

pre-paradigmatikus

szakasz.

Minden jelenséget

paradigmákhoz igazodva,

azokból kiindulva kívánnak

megmagyarázni.
Anomália: olyan
tény, amely a paradigmának ellent mond.

Filozófia:

Maga ugyan nem tudomány, de a tudomány önreflexiója, a tudományos gondolkodásmód önkritikája. Figyelembe véve a tudományok eredményét, nem hitszerű, hanem racionális módszerekkel nyújt támpontokat az embernek az orientációjához. Az orientációt különböző filozófiák másképpen adják meg: elméleti-, gyakorlati-, kultúrfilozófia.

-
elvont és elméleti,
ennyiben a tudományhoz hasonló dolog

-
de: a tudománnyal ellentétben gyakorlatilag nemigen használható, feltétlenül tartalmaz valamiféle meggyőződésszerű, szubjektív mozzanatot

-
leírást ad a világról általánosságban, anélkül, hogy törvényszerűségeket állapítanának meg róla, de

-
nem elégszik meg a meseszerű elbeszélésekkel.

A filozófia nem lehet tudomány, mert nem állapít meg általános törvényszerűségeket a világról, nem a világ objektumaira vonatkozik, nincs objektív tárgya. Lényege egyetlen kérdésben összefoglalható: Kant: “Mi az ember?”

A filozófiának csak pre-paradigmatikus állapotai vannak (ezért sem lehet tudomány).

7. A tudomány mint rendszer – filozófiai

rendszerek

A tudományokban lefektetett axiómák minden ember közös meggyőződéseit fejezik ki, tehát interszubjektívak.

Az axiómákat nem lehet semmi másra visszavezetni, de igaznak látszanak.

A tudomány a világot dezanropomorf módon vizsgálja.

A tudomány jellemzője, hogy folytonosan előrehaladó, soha végig nem vihető folyamat.

A tudományos megismerés problémái másként jelentkeznek a megismerés különböző területein.

A tudomány két nagy csoportra osztható:

formális: pl.: matematika, logika
Tárgyuk nem a tapasztalati valóságnak valamely területe. Tételei a valóságos létezők fajtáitól függetlenül érvényesek. Pl.: $5+2=7$, mindegy hogy kődarabra, vagy emberre vonatkozik-e.
Kedvelt módszerük a dedukció: általánosból az egyesre következtet.

empirikus: fizika, kémia, biológia, pszichológia, szociológia
Tapasztalati tudományok. Előbb fenomenológiai, később hipotetikus-deduktív rendszerré alakult. Megfigyeléssel kezdődött, majd az általános törvényszerűségeket fogalmazta meg.
Kedvelt módszere az indukció: egyesből az általánosságra következtet. A törvényszerűségeket verifikálni kell:
minden állításunkat, amely a valóságra vonatkozik érzéki tapasztalattal kell összevetni, így kell meggyőződni az igazságáról, vagy hamisságáról. Verifikálni csak olyan dolgokat lehet, amelyek igazságáról, vagy hamisságáról tapasztalati úton meggyőződhetünk.
természettudományok
társadalomtudományok: a társadalmi jelenségeket vizsgálja,

többé-kevésbé tudatosan
cselekvő
emberi szubjektumokkal van dolgunk. bonyolultabb, rendszerek,
alrendszerek
jellemzik

A tudományos
megismerés két szintje:

-
fenomenológiai rendszer (jelenségek
vizsgálata, a “miért”-ekre
nem ad választ)

-
hipotetikus-deduktív rendszer: logikailag
rekonstruálják, tisztázzák
azokat a feltevéseket,
amelyeken egy állítás alapul.

Egységes tudomány
eszméje: minden
tudományterület hasonló
eszközökkel hozzáférhető,
azonos
módszerek alkalmazhatók rájuk.

A megfigyelési tételek a
megfigyelések, tények, előzetes ismeretek
rendszerébe, már meglévő fogalmi
hálóba ágyazódnak. = holizmus
(egészből
kiinduló szemléletmód)

historikus szemlélet: a tudomány fejlődése
nem folyamatos és töretlen, hanem
meghatározott,
történetileg alakuló
feltételekhez van kötve. Egy társadalmi
csoport
tevékenysége.

Nem tudhatjuk, hogy a ma
érvényes tételek
holnap is azok lesznek-e. A teljes indukció (minden eset
megvizsgálása)
gyakorlatilag lehetetlen.

falszifikáció:
addig, míg nem tudunk egy tudományos
tétel, törvényszerűség
cáfolhatóságáról,
addig azt elfogadjuk.

A tudományos kutatás paradigmákhoz,
előzőleg létrejött mintákhoz igazodik.
Ezeket általánosan
érvényesnek ismerjük
el.

A paradigmákat mindig megelőzi a
pre-paradigmatikus
szakasz.
Minden jelenséget
paradigmákhoz igazodva,
azokból kiindulva kívánnak
megmagyarázni.

Anomália: olyan tény, amely a paradigmának ellent mond.

relativizmus (anarchizmus):
Ha a különböző paradigmák által meghatározott rendszereket egyáltalán nem lehetne összemérni, akkor nem lehetne elérni, hogy az emberek higgyenek a tudományban. Az emberek azért hisznek benne, mert tudják, hogy a tudományos eredmények mindennapos használata már maga egy naponta megismétlődő, közvetett és relatív, eredményében abszolút kontrollt és hitelesítést jelent.

realizmus:
Kopernikus, Galilei
A tudomány a világ lényegi leírását adja

instrumentalizmus:
Osiander, Bellarmino
A világ pontosan és megfellebezhetetlenül olyan, amilyennek látszik, nincs a jelenségek mögötti, különböző lényeg.

Filozófia, filozófiai rendszerek:
Maga ugyan nem tudomány, de a tudomány önreflexiója, a tudományos gondolkodásmód önkritikája.
Figyelembe véve a tudományok eredményét, nem hitszerű, hanem racionális módszerekkel nyújt támpontokat az embernek az orientációjához.
Az orientációt különböző filozófiák másképpen adják meg: elméleti-, gyakorlati-, kultúrfilozófia.

-
elvont és elméleti, ennyiben a tudományhoz hasonló dolog

-
de: a tudománnyal ellentétben gyakorlatilag nemigen használható, feltétlenül tartalmaz valamiféle meggyőződésszerű, szubjektív mozzanatot

-
leírást ad a világról általánosságban,

anélkül, hogy
törvényszerűségeket
állapítanának meg róla, de

-

nem elégszik meg a meseszerű
elbeszélésekkel.

A filozófia nem lehet
tudomány, mert
nem
állapít meg általános
törvényszerűségeket
a világról, nem a világ objektumaira
vonatkozik, nincs objektív tárgya.
Lényege egyetlen
kérdésben összefoglalható:
Kant: “Mi az ember?”

A filozófiának csak
pre-paradigmatikus
állapotai vannak (ezért sem lehet
tudomány).

8. A filozófia mint
elmélet – elméleti filozófia

A szubjektumnak tekintett ember
számára ad
tájékozódási pontokat az
objektumok világában.
Nélkülözhetetlen
kérdése, hogy
mit mondanak a tudományok a világról.

-

tisztázni kell az ember
helyét a
világban,

-

meg kell határozni, hogy mi is
a
világ,

-

mi az, ami létezik?

Az elméleti
filozófiának három része
van:

ONTOLÓGIA

-

LÉTÉLMÉLET

-

a létezőkkel, a
létezők
természetével foglalkozik.

-

Saját
létezéséről mindenkinek
közvetlen öntudata van. “Gondolkodom,
tehát vagyok” – Descartes

-

Van szubjektum és vannak

objektumok, az objektumok a szubjektumoktól függetlenek. (materializmus, idealizmus)

-

Foglalkozik a léttel és létezővel

-

tárgykonstitúció: a tárgyakat nem mi teremtik, de mi alakítjuk

-

metafizika: csak a ténylegesen létezőkről van értelme beszélnünk.

EPISZTEMOLÓGIA – ISMERETELMÉLET

-

A megismerő szubjektum az ember, a megismerés az emberi pszichikumban és a tudatban jelenik meg.

-

episztemológia = ismeret, tudás

-

gnoszeológia = ismeretelmélet, tudáselmélet

-

megismerés szakaszai: érzéki és absztrakt

-

érzet-észlelés-észlelet-képzelet

-

érzetminőségek

-

szintézis, analízis

-

empirizmus, szenzualizmus

-

racionalizmus

FILOZÓFIAI LOGIKA

-

a bizonyítás elmélete

-

Axiómái:

-

Minden dolog azonos önmagával (azonosság elve)

-

egyik dolog sem azonos egy másik dologgal (nem-azonosság elve)

-

valamely dologról vagy állítok

valamit, vagy nem (kizárt harmadik elve)

-

fogalom

-

kategóriák

-
determinizmus

-
ítélet

-
igazság
problémája

-
következtetések

9.

Lételmélet - ontológia

ONTOLÓGIA:

a létezőkkel,

a létezők természetével

foglalkozó filozófiai diszciplína

Alaptétele, axiómája:

a.) "Gondolkodom,

tehát vagyok." - Descartes:

Saját

létezéséről bizonyosságom van.

Saját

létezéséről

mindenkinek közvetlen öntudata,

bizonyossága van, s ebben az öntudatban

egyszerre van adva, hogy mi fölfogunk valamit és

hogy valamit fölfogunk. Adva

van a szubjektum és az objektum

létezése. Kérdés: az

objektumok valóban

léteznek, ott vannak, vagy csak mi

észleljük

úgy, mint ha ott lennének.

Berkeley: "Létezni

annyi, mint érzékelve lenni." =

szolipszizmus (módszertani jellegű)

Lehet, hogy mint

érzékelő, csak magam létezem?!

b.) van szubjektum

és vannak objektumok: ezeknek az

értelmezése többféle

módon lehetséges:

-

a szubjektumok

számára létező

világból semmi sem hiányzik, amit

bármely ember létezőnek gondol.

-

az objektumok

általánosságban

függetlenek minden szubjektumtól. A

külvilág, az anyagi valóság

reálisan

létezik = realizmus

-

materializmus: a valóságban

kizárólag anyagi dolgok és

viszonylataik léteznek

-

idealizmus: a valóságban nem

csak anyagi, hanem valamilyen értelemben nem-anyagi,

érzékszerveinkkel nem, hanem

kizárólag értelmi

megismerés útján
fölfogható
létezők is vannak.
(objektív és
szubjektív idealizmus létezik)

Az ontológia a fizikai
világgal, a lét
és
létezővel is
foglalkozik: az ember a fizikai világon csak akkor
jön
számításba, ha neki is van fizikai
teste.

-
a
különbségeket mi, emberek
emeljük ki az objektív tulajdonságok
közül. (cetek-bálnák)

-
a dolgok rendszerezése
függ a mi
szubjektív
látásmódunktól is.
(tehén-bika-ökör, kicsi-nagy,
hím-nőstény…)

-
gyakorlati
tevékenységünk és
világ-érzékelésünk
között összefüggés van:
ugyanaz
az erdő más egy
favágónak, mint egy ott
sétáló
szerelmespárnak…

-
A világot nem
mi alkotjuk, de hogy hogyan jelenik meg a
számunkra, az a mi mindenkori
tevékenységünk eredménye. A
tárgyakat nem mi
teremtjük, de mi
alakítjuk = tárgykonstitúció

-
A lét
fogalmán mindig
valami elvontat, valami nem-konkrétat, nem az ember
számára megjelenőt értünk.
Az elvont lét , amelyről nem tudjuk, hogy hol, mikor
és milyen formában
létezik, a semmivel azonos. “Az elvont
lét esetében a dolog
önmagában van, csak
annyit tudhatunk róla, hogy van, de azt nem, hogy
tőlünk függetlenül milyen”;
(Kant).

-
A létező
konkrétan és
közvetlenül megjelenik az ember
számára. Ezek fizikai, természeti,
anyagi
létezők.

Metafizika:

szubsztancia: az a lét, amelynek minden konkrét létező a megnyilvánulási, konkrét megjelenési formája = lényeg

A szubsztancia önmagának az oka, másra vissza nem vezethető létező.

Némely szubsztancia szükségszerű: pl.: térben és időben való létezés, mások esetlegesek, "móduszok"; milyen formában jelenik meg valami.

-

monizmus: olyan szubsztancia, amelynek az anyagi és a szellemi dolgok is a megnyilvánulásai.

-

dualizmus: az anyagi és a szellemi dolgok két külön szubsztanciához tartoznak.

A létezés nem tulajdonság. Bármely dolog tulajdonságai pontosan ugyanazok akkor is, ha a valóságban, és akkor is, ha csak a mi fejünkben léteznek.

METAFIZIKA: amikor "létezőkről" beszélünk, nincs értelme más létezőkről beszélni, mint amik ténylegesen adva vannak. Ezek fizikai létezők, illetőleg ilyenekhez kapcsolódnak, s létezésükről épp a fizika tudósít minket. (A szubsztancia nem más, mint elvonatkoztatás azokból a közös tulajdonságokból, amelyekkel a dolgok rendelkeznek.)

A pszichofizika kérdése, hogy milyen viszony van a test és a lélek (külső és belső) között.

dualista nézet: a pszichikum, a lélek, a tudat a testtől függetlenül is létezik.

monista

álláspont: a pszichikum nem rendelkezik térbeli, testi tulajdonságokkal.

10.

Ismeretelmélet - episztemológia

A megismerő szubjektum az ember, a megismerés az emberi pszichikumban, valamint a tudatban jelenik meg.
pszichikum:
nem-tudatos folyamatokat is átfogja

tudat: ténylegesen
tudatosított eszmei folyamatok

A megismerési
képesség alapja az ingerlékenység,
mely bármely élő anyag tulajdonsága.
Érzékenység: az
idegrendszerrel rendelkező
élőlényeknél így
hívjuk az ingerlékenységet.

Az emberi tudat
kifejlődésének két előfeltete a
megismerési képesség és a
kommunikáció.
(Előzménye az állati
kommunikáció.)

Az állati
kommunikáció többnyire
örökletes, automatikus aktusoknak tekinthető. Az
eszközei nem jeleknek, hanem jelzéseknek,
szignáloknak tekinthetők.

A jel
arra
szolgál, hogy a külső világra, vagy a belső
élményekre vonatkozó
gondolati-érzelmi tartalmakat az egyik fél a másiknak
átadja.
A jel használati
módja a jelentés.

Az emberré
válásnál létrejön
a nyelv;
a funkciókat egymással meg kell osztani, az
intellektus és a kommunikáció
egymásra talál.

-

A tanulás és a tudat
között
logikai kapcsolat is van. A tudat
a tudatos lelki jelenségek összessége,
a tudatos
pedig valaminek a tudása.

-

A tudat fontos eleme a
nyelvhez-kötöttség.

-

A nyelvi rendszerek az alapvető
társadalmi
tevékenységformák, tapasztalatok
és ismeretek objektivációi.

-

A beszéd sokféle
tevékenységtípust
foglal magába, s maga is a valóság
alkotóeleme. Elsajátítása
viselkedésminták,
tapasztalatok, ismeretek
elsajátítását jelenti.

-

A tárgykonstitúció is
nyelvi
közegben megy végbe.

-

A nyelv a gondolkodás
közege is.

-

Egy szó
jelentésének ismerete
együtt jár a szónak más
szavakkal történő
összekapcsolhatóságával is.

Produktivitás:
véges számú nyelvi elem és
véges számú szabály
birtokában végtelen számú
jelentéshordozó
struktúrát, mondatot lehet alkotni. Csak az
gondolható, ami
nyelviileg is kifejezhető és fordítva…

Praxis: az ember
tárgyasító
tevékenysége, amelyben az objektum és
a szubjektum fejeződnek
ki.

E kettő
különbözik egymástól
episztemológiai vagy gnoszológiai
szempontból.

Episztemológia =
ismeret, tudás
Gnoszológia
= ismeretelmélet,
tudáselmélet

A megismerésnek
két szakasza van:
érzéki és absztrakt szakasz.

Érzéki
megismerés:
a megismerés első, kezdeti szakasza. Az
érzéki képmást a
tükrözött tárgy
fizikai jelenléte váltja ki. Formái az
érzet, az észlelet és a
képzet.

érzet: egy-egy érzékszerv
működése során jön
létre, a valóság egy
tulajdonságának egy
érzékszerv által való
tükrözése.
Vannak olyan érzetek, amelyek
érzékszerveinkkel nem foghatóak fel,
ezek
nem a külvilág valamely
tulajdonságára utalnak, nem utalnak
objektív valóságra.
Megismerésünk
közvetlen tárgyai maguk az érzetek.

Vannak érzéki csalódások. A tárgyak észlelését tanuljuk.

észlelés: a megismerés érzéki szakaszának központi mozzanata.

észlelet: az észlelés alapvető tükrözési formája. Inger-komplexumok hatására, az érzékszervek összeműködésének eredményeként jön létre, olyan képmás, amelynek már megismerő funkciója van. Meghatározzák a korábbi észlelési tapasztalatok. Belső állapotainkkal kapcsolatban nem beszélhetünk észleletekről. Kifejezetten külső tárgyakra és szituációkra irányul. Az észleleti képmások létrejöttéhez elengedhetetlen a tárgy fizikai jelenléte.

képzelet: az érzéki megismerés olyan foka, amely a tárgy közvetlen jelenléte és hatása nélkül megy végbe. A képzet kategóriájába tartozik. Úgy tűnik, mintha látnám, de nincs jelen.

hallucináció: a szubjektum nem tudja megkülönböztetni a vélt észlelést a tárgy valóságos észlelésétől.

Érzetminőségek: (Locke)
objektívak: a valóság valamely tulajdonságának hű lenyomatai (pl.: forma, nagyság)
szubjektívak: nem felelnek meg a valóság tulajdonságának. (szín, szag, hőérzet)
Nem lehet kizárólag egyik, vagy másik csoportba sorolni a tulajdonságokat!!!
Minden pszichikus képmás az objektív és a szubjektív egysége.
- tartalmi szempont = objektív,
- formai szempont = szubjektív

absztrakt-fogalmi gondolkodás: valóságtól való elszakadás

A tárgyak gondolati

tagolása az analízis.

A zavaró

körülményeket, tulajdonságokat

elhagyja.

A szintézis

az analízistől elválaszthatatlan.

Kölcsönös

vonatkoztatásba hozza azokat a tulajdonságokat

és összefüggéseket, amelyeket

az analízis kiemelt és amelyeket az

absztrakció folyamán

rögzítettünk: ezáltal

jön létre a tárgy egysége, a

már nem érzéki-konkrét,

hanem gondolati-konkrét

képe.

Az analízis és az

absztrakció során

általánosítást is

végzünk: a

gondolkodás a valóság

általánosított

visszatükrözése. (A hal vízben

él. – nem

egy hal, hanem az összes-erre gondolunk.)

A gondolati

általánosításnak

több szintje van:

-

elemi-tapasztalati: érzéki tapasztalat

szintjén végzett

összehasonlítások eredménye.

Kiemeljük az összehasonlított dolgok

közös tulajdonságait, elvetjük a

különbözőeket.

-

elméleti: előfeltételezi a tapasztalati

általánosítást,

következetes analízis

és absztrakció révén

kísérel meg dezantropomorf képet adni

a világról.

A megismerési folyamat

tehát az

érzékelés-észlelés

és az

absztrakt-fogalmi gondolkodás egysége. Az

észlelés egyfelől előfeltétele a

megismerésnek, másfelől a

megismerésnek az eredményei is csak nyelvi

formába

öntött gondolatként válnak

ismertté.

empirizmus: az érzéki

tapasztalatok a

megismerés egyetlen eszközei. Minden

ismeretünk a tapasztalatból fakad.

szenzualizmus: Minden ismeretünk az

érzetekből

származik.

E kettő szerint: “Semmi sincs az

értelemben, ami nem volt előbb az
érzetekben, kivéve magát, az
értelmet.”

racionalizmus: Az emberi értelem
már az
érzékelés előtt is rendelkezik
bizonyos képzetekkel.

Minden megismerés a
tapasztalattal kezdődik, de nem azzal végződik: a
megismerésnek van egy a tapasztalatot meghaladó,
de belőle kiinduló racionális
foka, amelyben az ismeretek a gondolkodás nyelvileg
rögzítetten ölt testet.

2. és 11. A filozófia
mint helyes észhasználat – logika
és logikák

A logika a bizonyítás
elmélete.

A logikát nem érdekli
sem az egyedi
következtetés, sem a hétköznapi
nyelvi kifejezés, sem a tartalom, hanem csak a
következtetések
érvényességét
megalapozó általános
szabályok.
A következtetések
kifejezésére ezért
szimbolumokat használunk.

A logika kiinduló
axiómája:

-
minden dolog azonos
önmagával.
(azonosság elve)

-
Egyik dolog sem azonos másik
dologgal. (nem-azonosság elve)

-
Valamely dolgról vagy
állíthatok
valamit, vagy nem. (kizárt harmadik elve)

A gondolkodás
alapformái a

-
fogalom: egy fogalom nem kötődik egy
meghatározott szóhoz, kifejezéshez,
nyelvhez sem, hanem egy meghatározott
típusú grammatikai kifejezésben
realizálódik.

-
ítélet

-
következtetés

Fogalom
meghatározása: legközelebbi nem

és a megkülönböztető jegy használata.

Kategóriák

alakulnak ki. A legfontosabb kategóriák: szubsztancia, minőség, mennyiség, viszony, tér, idő.

Egy

önállóan tekinett dolog

tulajdonságokkal

rendelkezik:

minőségi:

meghatározott kölcsönhatási

módok és szerveződés jellemzi

mennyiségi: olyan

tulajdonságok, amelyek változása egy

adott határig az alapvető minőséget nem

érinti, az alapvető önazonosságot nem

változtatja meg. Ennek határai vannak.

Pl: víz bizonyos fok alatt jéggé

válzik. A határok a dolog

mértékei.

A mértékek

meghaladása fejlődést, bonyolultabbá

válást jelenthet.

A dolgok közötti

viszonyrendszerek közül

legfontosabb az okság. Oksági

viszony: olyan

jelenségek között jön

létre, ahol az egyik jelenség a

másikba megy át úgy, hogy egyik

kiváltja a

másikat.

Determináltság:

minden rendszer sokféle

összefüggésben van saját belső

mozzanataival és külső

környezetével.

Determinizmus:

minden esemény meghatározható valamely

természettörvény egyes

eseteként.

Ha mindennek van oka, akkor minden

szükségszerű is = predeterminizmus.

Ha ismerénk a világ

jelenlegi állapotának

összetevőit, akkor a múltat és a

jövőt ki tudnánk számítani.

Kant: Az okság az emberi tudat

szükségszerű és

priori

kategóriája, rendező elve. Az ember csak

oksági összefüggésekben

tudja látni a világot.

Ítélet:

teljes gondolatot ad. Az

ítélet a mondat logikai formája.

Két

fogalom logikai kapcsolata

segítségével való összekapcsolás. Maga az ítélet szimmetrikus, de az alkotóelemei asszimmetrikus jellegűek. Az ítélet alanyból (szubjektum) és állítmányból (predikátum) áll. A szubjektum kiemeli azt a dolgot, amelyet a predikátum segítségével jellemezünk. A predikátum állítja, hogy a leírt tulajdonság a dologban megvan. A mondatot kimondhatjuk kijelentő vagy kérdő formában, van bennük valamilyen közös tartalom, egy ítélet, melyet ezért a két mondat propozicionális tartalmának nevezünk.

Igazság problémája: két kérdés:

-

mit értünk igazságon?

-

milyen alapon mondjuk, hogy állításaink igazak?

Megválaszolásukra több elmélet alakult ki:

Korrespondencia-elmélet: Az igazság a tudat egybeesése a tárgyával, a tudat és a dolog megfelelése. Az igazság az objektív valóság hű visszatükrözése.

Nem pszichikus tükrözés, hanem megismerés eredménye, az ismeret jellemzője. Igaz a kijelentések predikátuma (állítmánya), de nem tőlünk függ, hogy állításunk igaz-e, vagy sem. Állítani valamit annyi, mint az igazsága mellett elkötelezettnek lenni. Az igazság és az igazság tudása nem esik egybe e elmélet szerint.

Az abszolút igazság: a valóság teljesen hű visszatükrözése, már végleg megbízható kijelentések
Relatív igazság: még csak valószínű kijelentések

Mire hivatkozva
minősítünk egy
állítást
igaznak?
Választ a kritériumok
adnak:

-
relativizmus: Mindennek
mértéke az
ember. Ami igaz, vagy helyes egy bizonyos
szituációban, nem biztos hogy az egy
másikban is.

-
agnoszticizmus:

-
szkepticizmus: A megismerés
lehetőségeit elvileg korlátozottnak tartja. A
tárgyak léteznek, de nem
tudhatunk mivoltukról semmit
A tárgyak
materiálisan nem léteznek, csak mi fogjuk fel
így őket.
A tárgyak
létezéséről
vagy nem létezéséről nem tudhatunk
biztosat.

A koherencia-elmélet
szerint egy
igazság akkor igaz, ha nem mond ellent más,
már elfogadott
állításoknak. Az
igazság így a logika
érvényességére
korlátozódik.

A pragmatizmus
szerint az igazság
kritériuma a gyakorlatban való
hasznosság: egy állítás
igaz, ha egy adott
cselekedet szempontjából hasznosnak bizonyul.
Érv: meggyőződéseink
és véleményeink függnnek a
gyakorlati tevékenységünktől. Itt
tehát a hitre és véleményre
vonatkozik a
terminus.

Következtetés:
Ahhoz, hogy ítéletet
tudjunk alkotni,
következtetni szükséges.
A már meglévő
ismeretekből kiindulva tisztán
logikai úton új ismeretekre teszünk
szert.
A következtetés
előzményei a premisszák.
A záróítélet a konklúzió.
dedukció: ha a
premisszák igazak, akkor a logikai szabályok
folytán a konklúzió is igaz.
Szerepe a tudás igazolása.
indukció: nem

deduktív, szerepe inkább az új ismeretek szerzése.

A következtetések csak akkor helyesek, ha pontosan hajtjuk végre őket.

12.

Társadalomfilozófia
Az ember mint társadalmi szubjektum, filozófiai antropológia

A társadalomfilozófia a gyakorlati filozófia része.

Az ember társadalomban, emberi közösségben él, amely együttélés sajátos problémákat vet fel számára. A problémák a cselekvéseinkre és a cselekvéseink helyességére vonatkoznak általában.

Általános kérdés: Mi az ember?
A filozófiai antropológia a kérdést általánosságban válaszolja meg. (anthropos=ember)

Az antropológia empirikus tudomány, mert az embert mint természeti lényt írja le, másrészt filozófiai tudomány, mert az ember mivoltával foglalkozik.

Az ember az állatvilágból származik. A létért való harc hívott elő olyan tulajdonságokat, melyek kiemelték a majmokat az állatvilágból. (Darwin)

Az emberiség egy biológiai faj, biológiai szükségletekkel, ösztönökkel, életfunkciókkal rendelkezik. Csak a tervezési folyamat során táruul föl és konstituálódik az ember számára a természeti valóság, mint az emberi világ. Az ember lényegét a rá jellemző tevékenységből érthetjük meg. A szubjektum-objektum

viszony a munkával van adva: az ember szubjektum, épp azáltal, hogy létezik számára objektum: a valóság és a valóság elemei azért objektumok a számára, mert „viszonyul” hozzájuk, nem folyik szétválaszthatatlanul egybe velük.

A munkavégzés eszközök használatával lehetséges. Az eszközhasználó viselkedést és a termelés képességét egyre jobban sajátította el az ember. A homo sapiens faj megjelenésével új társadalmi forma alakult ki: Kialakult egy olyan létszféra, amelynek további létezési feltételei már a saját belső összefüggéseiből fakadnak: ez a társadalom.

A társadalom az emberi tevékenységek által létrehozott, az egyes embereket összefogó objektív viszonyrendszerek szerves összessége. Az ember és a társadalom fogalmi kölcsönösen feltételezik egymást: tükröződnek egymásban, s csak együttesen határozhatóak meg.

Az emberi eszközhasználatot meghatározza az előzetes cél. A teleológia (célokság) az oksági összefüggés sajátos formája, amelyben megfordul az eredeti ok-okozati viszony.

Jelenbeli tevékenységünket a jövőbeni cél váltja ki. (Pl.: azért építetek most házat, hogy majd lakni tudjak benne.) Ahhoz, hogy a jövő meghatározhassa a jelent, a jövőnek előzetesen léteznie kell. (tudati előrevetítés) cél = a megvalósítandó lehetőség visszatükrözése

A munkatevékenység biológiai és történelmi fejlődés eredménye, s az emberré válás folyamatában a

teleológiai
tételezettség először
a tevékenység
objektív oldalán jelent meg. (Az ősember
célja elérésének
érdekében vett botot
a kezébe.)

A bonyolultabb
tevékenységek bonyolultabb
szabályokat hoztak létre. Az ember bizonyos
tevékenységek automatizmusai
révén
szabadságot nyer más emberi funkciók
ellátására.

Az emberi
tevékenységnek bármi a
tárgya lehet.
Egyre több dolgot vonunk a
tevékenységeink
hatókörébe. A dolgokat
átalakítva
használjuk fel.

termelt természet
szférája = emberi célokhoz
alakított elemekkel rendelkezik

A munka
a természet elsajátítása, a
tevékenység, a
tevékenységet végző szubjektum, a
szubjektumban szunnyadó
képességek tárgyasulása.
A munka termékeit a
természeti tárgyaktól
megkülönbözteti, hogy a
megmunkált tárgyak alakjai igazodnak a megkívántakhoz.

Használati módjuk
meghatározott. A
használatbavételük tanulást
igényel.
A munkatevékenységben
létrejövő tárgyi
világ növekedése az emberi
képességek
növekedését is jelenti.

A speciális emberi
képességek tárgyasult
formában adódnak nemzedékről
nemzedékre: a folyamatosság
objektívált formában
adódik.

Az ember
társadalmisága hozzáadódik
egy
természeti alaphoz, magát az alapot is
mélyen átalakítja.

Az ember mivolta, az emberi
lényeg

meghatározott, kész adottság, amely konkrétan felsorolható tulajdonságokat foglal magában, nem olyasmi, ami pusztán az egyedben már benne van.

A fix meghatározottság korlátait a munka bontja meg: egy állatfaj egyedei külön-külön magukban hordják fajuk tulajdonságait, a munka kollektív jellegéből kifolyólag az emberi képességek összességét nem az egyes emberek, hanem az emberek objektív viszonyai hordozzák.

Az ember lényegéhez tartozik a társadalmisága: az emberi személyiség úgy jön létre, hogy bensővé teszi (interiorizálja) azokat a társadalmi viszonyokat, amelyekben él. A társadalmiság beépül személyiségünkbe. Freud: az emberi énben van egy ösztön-én és egy felettes-én. A kettő feloldhatatlan konfliktusban van egymással. A fölöttes-én elnyomja a biológiai ösztön-készletéseket. Marx: Az ember képes az általánost a saját magává tenni. Az ember nembeli lény.

13.
A politika és a filozófia
Politikai
filozófia

Munka: ember és természet viszonya, sajátosságai egyetlen munkás példáján is megjelennek.

Termelés: társadalom és természet viszonya, az emberek egymáshoz viszonyított, egymásba fonódott tevékenysége.

Az ember államot alkotó és államban élő, közösségi lény. (Aristotelés)
Termelés nem létezik a közösségek közvetítő szerepe nélkül. Az emberek termelik meg létfenntartási eszközeiket, egymással objektív viszonyokba lépnek.

Az emberi közösség szembelep a természettel, a termelés során folyamatosan feldolgozza és újratermeli azt.

Az előállított eszközök önmagukban, az ember nélkül holt tárgyak, a társadalmi termelés és együttműködés révén válnak a termelőerők részeivé. A legfőbb termelőerő az ember. Az emberek a szükségleteiket akarják kielégíteni, ezért fogyasztanak, ezzel egy meghatározott életmódot is termelnek, önmagukat, mindnapi életüket is “termelik”.

A termelés feltételei: szubjektív feltételek: az empirikus egyének objektív feltételek: termelési eszközök A termelés lényegi mozzanata: a természetnek a birtokbavétele a termelési eszközök által.

A termelés egy meghatározott tulajdonformában konkretizálódik. Lehet magán, vagy köztulajdon. Az embernek, mint szubjektumnak lényegéhez tartozik, hogy tulajdonnal rendelkezzen. Az anyagi feltételek megosztása (termelőeszközök) a munka társadalmi megosztását is megszabja, osztályviszonyok és csoportviszonyok jönnek létre.

A termelési viszonyok rendszerében minden egyes mozzanat feltételez egy másikat = totalitás.

Család: az ember mindennapi életének létezőmódja. Monogám vonásokkal rendelkező, integrált családi szervezet, hosszabb együttélés, munkamegosztás, utódgondozás jellemzi. A család a polgári társadalom sejtje.

Polgári
társadalom: a magánemberek (individuumok)
és a
családok közti kapcsolatrendszerek
összessége.

-
minden tagjának megvannak az
érdekei

-
mindegyiküknek
szükségei,
érdekei vannak (érdek: ami hasznos a
polgári társadalom tagjaként
való sikeres
elhelyezkedésben)

A polgári társadalom
legfontosabb intézménye
a piac,
amely szabályozza az egyének és
csoportok érdekeinek
érvényesülését.
Nem teszi lehetővé az igazságosságot.

A polgári
társadalom érdekviszonyai osztály-,
vagy csoport tagoltságban jelennek meg. A
társadalomban a különböző
osztályok úgy lépnek
egymással kapcsolatba, hogy
megőrzik
elkülönültségüket.

A szerves
közösségbe
beleszületünk. (származás,
lakhely)

Állam: Az elkülönült
érdekek integrálása a feladata.

-
kifelé, más
államokkal szemben
egységes nemzetként jelenik meg.

-
politikai kötelezések
épül,
politikai intézményekkel, alkotmánnyal
rendelkezik

-
a polgári
társadalomtól
intézményileg függetlenített
közhatalom, a polgári társadalom
védelmére szolgál

-
államhatalom:
szuverenitás: nincs
más intézménynek alárendelve

-
nem lehet
öncélú: nem nyúlhat a
polgári társadalom viszonyaihoz, annak
védelmére jött létre

-
független a

különféle
ideológiáktól,
kizárólag a jogra van tekintettel:
jogállam (Machiavelli)

-
pontosan
meghatározott, legitimált szabályok
szerint kell működnie

-
a jogrendszer
megszemélyesítője

Jogrendszer:
a jogok az ember
szabadságának
biztosítását
szolgálják.

-
közjog
-
magánjog
-
büntetőjog

A szuverenitás
forrása a nép, de a hatalmat nem a nép
gyakorolja. Az államhatalom legfőbb
birtokosa, a szuverén az a személy, vagy
testület, aki vagy ami a tényleges
hatalmat birtokolja. Felülbíráhatatlan
döntéseket hoz, a döntések az ő
kezében
vannak.

A modern állam a hatalom
megosztásán
alapszik: törvényhozó,
végrehajtó és
bírói hatalom.

A szuverén hatalomnak legitimációra van
szüksége. Ennek
alapkövetelménye, hogy a polgárok az
államhatalomnak kényszerek hatása
nélkül is engedelmeskedjenek.
Despotikus hatalom:
nem rendelkezik legitimációval.

Minden embernek megvannak a jogai. Egy
részüket átruházhatja
más javára, ha részéről a
másik részére lemond. Ezért
cserébe biztonságot kap: szerződés.
A képviseletet a polgári életben
pl.: az ügyvédek nyújtják.

Az államban a képviselet
intézménye
két féle lehet:

-
korporativizmus: az egyes érdekcsoportokat
meghatározott intézmények
képviselték
-
parlamentáris rdsz.:
a képviselőket az

egyed
 egyének választják.

Legfontosabb emberi jogok:

-
- élethez való jog
-
- szabadságjogok
-
- jog a tulajdonhoz
-
- polgárjogok
-
- törvény előtti jogok
-
- anyagi és szellemi javakhoz
 való
 hozzájutás joga

Amikor az emberek megkapják az
 őket illető
 jogokat, az igazságosság
 érvényesüléséről
 beszélünk.

14.

Az ember történelmi lény
 Történelemfilozófia

Az ember lényegének
 és társadalmi
 viszonyainak megvalósulási folyamata az emberi
 történelemben bontakozik ki. Az
 ember életének
 törvényszerűségei nem csak
 természeti jellegűek. Meghatározóak a
 társadalmi körülmények is.

Egy emberi egyén
 sajátos emberi cselekvések
 során alakul ki, s lesz olyanná,
 amilyenné önmagát alakítja.
 Rendelkezünk genetikai
 adottságokkal, s ezen
 kívül vannak olyan tulajdonságaink is,
 amelyek csak másik emberhez viszonyítva
 nyernek értelmet. Ezek determináló
 tényezők.

Az ember életének
 lefolyása bizonyos
 mértékig nyitott, s a belső adottságok
 és külső lehetőségek
 nyitottsága és a
 cselekvések adják az ember
 történetét.
 Ennek alapján a
 történelmi folyamatok is
 bizonyos mértékig nyitottak. Ha nem
 így lenne, akkor az emberi történelem
 körforgás lenne. Azonban a
 történelem folyamán folyamatosan
 változások,
 fejlődések jönnek létre, amelyek az

ember szabadságának fokán is mérhetőek.

A társadalom állapotának változásai:

Machiavelli: Az ember alaptermészete a saját magával való törődés, az ember tehát önző lesz, s a társadalom természetes állapota “mindenki harca mindenki ellen”.
Locke és Rousseau: Az ember alaptermészete a saját magával való törődés, ezt pedig csak a másokkal való együttműködés, idill jellemzi.

Az ember, kiemelkedve a természetből, megkísérli a természeti környezete fölötti uralkodást. Ehhez az eszközei a munkaeszközök és a tudás. Technika: szerszámaink és a velük alkalmazott eljárások összessége Ez nem a természettől való elszakadást jelenti!

A technikai fejlődések területenként és időben is különbözőek:
Civilizált társadalmak: két fajtája van; maximálisan civilizált szféra (ipari termelés – nagyvárosok), minimálisan civilizált szféra (mezőgazdaság-vidék, falu)
Primitív társadalmak

fizikokraták:
minden érték forrása a természet
klasszikus
közgazdaságtan: minden érték forrása a munka

A történelem folyamán, az ősközösségtől a civilizálttá válásig fokozatosan kialakul a csereérték (a dologból áru lesz). Az árutertermelés folyamata megbontja az egyenlőséget, kialakul a magántulajdon. A saját munkán alapuló magántulajdon a továbbiakban csak a kistermelőkre lesz jellemző, a nagyüzemekre nem.

A munka jellege kettévált:
szellemi munka:
fizikailag improduktív, de gazdaságilag

produktív, szükséges a
termelés
irányítása
fizikai munka:
szerepe a végrehajtás
elidegenedés: az
ember egy számára idegen, vele
szembenálló hatalommá
válk, mely őt leigázza.

Az emberiség
gazdagsága a
tőkében testesül meg, az egyes emberé
pedig saját birtokolt
javaiban. A dologi függés formái
dominálnak: eldologiasodás.
Az emberek
szabadabbnak érzik magukat, holott
kevésbé szabadok, ugyanis áruk
és pénz
uralmának vannak alávetve.
A történelem
tehát az ember lényegének
folytonos átváltozása.

A közösségi
érdek mellett megjelent a
magánérdek, s később ez
uralkodóvá vált. Az állam a
magánérdekek integrálója
és
a közérdek képviselője lett.

A modern polgári
társadalomban az emberek
-
magánemberek, megvannak a
saját
érdekeik, és
-
állampolgárok, mert
társadalomban
élnek, közpolgárok.
A tradicionális
társadalmakban rendi
különbségek domináltak, a
modern társadalomban azonban az osztályhelyzetet
a
vagyon helyzet határozza meg.

Az igazságosság
megvalósítása sokak szerint
az állam legfőbb feladata.
liberalizmus:
az egyéni érdekeknek
ad elsőbbséget.
kommunitarizmus:

a közös
érdekek ad
elsőbbséget: minden ember alapvetően egyenlő, azonos emberi
alapjogokkal bír.
disztributív elosztási forma: az anyagiakat is
egyenlően kell ennek megfelelően
elosztani.

pozitív
 diszkrimináció: csak annyiban kell a
 disztribúciót
 követni, amíg a legrosszabb helyzetben
 lévőkön segít
 negatív
 diszkrimináció: fajelmélet / rasszizmus
 az emberi
 tevékenységek vitelét e
 különbségek is
 befolyásolják.
 szexizmus:
 társadalmi határt
 hűz férfi és nő
 közé, a nők társadalmi szerepe a
 férfiakéhoz képest
 másodlagos
 paternalizmus:
 Az uralkodó
 sajátos, atyai jogokkal rendelkezik, hogy
 alattvalóinak érdekeit képviselje.

liberalizmus:
 a paternalizmus
 ellen lép fel, az ember természetes jogait,
 főként a szabadságjogokat
 hangsúlyozza. A racionalizmus elvére
 támaszkodik.
 A szabadság
 ideológiája: cselekvésben nem vagyok
 korlátozva.
 radikalizmus:
 a liberalizmus
 következetes formája, elutasítja a
 paternalista hagyományokat. A tradicionális
 viszonyokat
 gyökerestül
 akarja
 fölforgatni a racionalizmus elvei szerint.
 konzervativizmus:

sokmindent
 átvesz a liberalizmusból, fő
 ellenfelének a radikalizmust tartja.
 Történeti-jogi
 álláspontot képvisel: a jogok mindig
 egy adott történelmi-társadalmi
 közegben
 konkrétan alakulnak ki.

A társadalmak
 fejlődése során minden emberi
 közösségben
 kiválasztódott egy uralkodó elit,
 amely birtokában van a
 döntések meghozatalára
 vonatkozó lehetőségeknek és
 képességeknek.
 Tagjai:
 -
 termelőeszköz tulajdonosok
 -

üzletemberek

-

menedzserek

-

hivatalnokok

-

politikusok

-

rendőri és katonai vezetők

-

értelmiségiek: papok,

tudósok,

tanárok….

Az elit fennállása

abszolút szükségszerűség,

az egyik bukása maga után vonja egy

másik kialakulását.

Ti. az elit nem egységes,

különböző

csoportokból áll, ezek versengenek

egymással.

Elitizmus:

minden hatalmat az elit kezében kell

összpontosítani, nem törődve a

nagyobb tömegek érdekeivel.

Populizmus: a

nép közvetlen uralmát

képviselet, a közakaratot akarja elérni,

kívánt módszere a

népszavazás.

A populizmus politikai

megjelenési formái a

fasizmus és a szocializmus.

fasizmus:

tradicionálisabb közösségi

viszonyokhoz kíván visszanyúlni,

forradalmi,

erőszakos módon akarja céljait elérni.

szocializmus:

liberalizmus radikális

változatából nőtt ki,

ideológiája a jövő felé

fordul,

utópista.

15.

Az ember mint közösségi lény,

az emberi együttélés

Erkölcsefilozófia

Az erkölcs

azoknak a normáknak és

cselekvési mintáknak az

összessége, melyeket az emberek

társadalmi

együttélésük

során és ennek gyakorlatias

szabályozása

céljából szokásszerűen

kialakítanak,

jónak és helyesnek ismernek el.

A cselekedetekben
realizálódó gyakorlatot egy
nép, közösség, vagy
társadalom erkölcsének nevezzük.

Az egyénnek tudatosan
meghatározott viszonya
van a közösséghez, amelyhez tartozik
és embertársaihoz is.

Meghatározó, hogy
miért teszünk eleget az
erkölcsi szabályoknak:
legalitás
szférája: külső szempont miatt, az
elítéléstől való
félelem miatt teszünk
eleget a normáknak.
moralitás
szférája: belső meggyőződésből
teszünk eleget a normáknak.

A belső azonosuláshoz az
szükséges, hogy az
ember tettei szabadok legyenek. Az ember csak akkor lehet felelős a
tetteiért,
ha az akarata szabad.

Tetteinket a tudatosság is
befolyásolja,
mivel az ember nemcsak természeti, de társadalmi
lény is.

Amikor az egyén az emberi nem
tagjának
tekinti magát, s ilyenként cselekszik, ekkor
beszélhetünk a szó tulajdonképpeni
értelemben vett erkölcsről.

A választási
lehetőség, az alternativitás
feltétele az erkölcsnek. Ha nincs
választási lehetőség, akkor a
cselekvés
elveszíti erkölcsi jellegét.

Az erkölcsi
autonómiát és a moralitást
az
antikvitás alakította ki először, a
kifejlődő magántulajdon alapján.

Az antikvitás
és a középkor
világában
a közpolgári és a magánemberi
szféra nem válik el teljesen
egymástól. Ezért a
tradicionális társadalmak erkölcsi
szempontból látszólag
harmonikusként
jelennek meg. Ez egy korlátozott harmónia, csak
az erkölcsi legalitás szintjén

valósul meg, nem a moralitásén.

A modern társadalmakban az individualizmus, az individuum önállóságának és jogainak eredményeképpen létrejött az erkölcs kifejlődésének feltétele. kontinuitás: folyamatosság diszkontinuitás: megszakítottság

erkölcs abszolút jellege: létezik olyan erkölcs, amely minden szituációra nézve állandóan érvényes

erkölcs relatív jellege: az erkölcsi normák korokhoz, társadalmakhoz, egyéni szituációkhoz vannak kötve.

Etika kérdései:
Mi a jó és a rossz?

16.
Mi az etika? Mik az etikák?

Az etikák meghatározásával az erkölcsfilozófia foglalkozik. Fő kérdése, hogy „mi a jó és a rossz?”

Az erkölcsök leírása nem tekinthető etikának.

Általános etika:
Az etika normatív filozófiai diszciplína, azt vizsgálja, hogy mik az erkölcs megalapozásának lehetőségei, és hogy bizonyos elvek alapján hogyan lehet az emberi cselekedeteket jónak vagy rossznak, helyesnek vagy helytelennek minősíteni.

Az etika megalapozási elvei:
heteronóm jellegű: az erkölcsi cselekvések helyességét vagy helytelenségét valamely erkölcsi szférán kívül eső elvből vezeti le. Pl.: közvélemény helyeslése, külső elv elfogadása. Pl: Távol-Keleten: időskorúak kitétele

autonóm jellegű:
a cselekvések helyességéről vagy helytelenségéről vallott elveit

magából az
erkölcsi szférából veszi.

Két módszere van:

-

racionalista alaptípus: az etikai elvek az
észből racionálisan levezethetők, s
akkor a jót is fogjuk cselekedni.

-

emotivizmus: az etikát az ember
érzelmeire kell alapozni. Van bennünk rokonszenv
érzés, minél közelebb
áll hozzánk egy ember, annál erősebb.

A cselekvés helyes
voltának a mivoltával
a következő elméletek foglalkoztak:
konzekvencialista irányzat: a helyesség
kritériumát a cselekedet
következményeiből állapítja
meg.

Jellemző rá a hedonizmus (gyönyör)
és eudaimonizmus (sors). A jó
következményeket
az ember élvezeteiből és jó
sorából vezeti le. Az egyes embernek az a
jó, ami
élvezetet okoz neki, és az a rossz, ami
fájdalmat.

értelmes

egoizmus: Helvetius: Ha más emberek s az
egész

közösség érdekei is figyelembe
veszik, akkor erkölcsiesek lesznek. (Ellentéte:
altruizmus-másokra figyelés)

utilitarizmus: az egyik élvezet akkor jobb a
másiknál, ha nagyobb, intenzívebb
és
tartósabb.

deontikus irányzat:

kötelesség elve: A helyes erkölcsi
cselekvés önmagában hordja
jutalmát (Kant) Csak
akkor beszélhetünk valódi
erkölcsről, ha tiszta kötelességtudat
irányítja a
cselekvést.

feltétlen

erkölcsi elv: Mindennek, ami az embert
körülvessi,
csak viszonylagos értékei lehetnek. Az emberi
célok adnak értelmet a dolgoknak.

Aki nem ismeri el

kötelezőnek az erkölcsi normákat, az
morális értelemben nem lesz tagja az adott
közösségnek.

Alkalmazott etika
szociáletika

Az erkölcsi

szocializáció, a felnőtté válás során elsajátítjuk és bensővé tesszük a külsőleg adott erkölcsi normákat. Az önállósulás nem jelent abszolút elszakadást a közösségtől és annak normarendszerétől: minden emberben él a tudat, hogy valamely emberi közösséghez tartozik, vagy kell, hogy tartozzon.

A lelkiismeret a normaelsajátítás és a közösséghez tartozás tudatának bensővé tétele.

Az alkalmazott etika fő területei:

- bioetika: milyen elvek és cselekedetek helyesek, mik a tényleges emberi állapotok
- passzív és aktív eutanázia
- fogamzásgátlás
- abortusz
- genetikai manipuláció
- szexuális etika: a szexuális szabadság határaival és a szexuális viselkedés helyességeinek kritériumaival foglalkozik. (homoszexualitás, leszbikusság, gyermeket nem akaró nő – ezek sem kevesebbek embertársaiknál, de nem természetüknek megfelelően viselkednek.)
- gazdasági, üzleti etika: értelmes egoizmus; az erkölcsre hallgató ember kénytelen feláldozni az értékeit.
- ökoetika: a technikai civilizáció nagy károkat okozott a természeti környezetben. Felelősségünk van az egész emberiség túlélése iránt.
- szociális / politikai etika: Az egyének közügyekhez való viszonyát vizsgálja.
- negatív szabadság szférája: tévedés, érdek, szenvedély befolyásolhatja, igazán nem vagyunk a magunk urai. Magába foglalja azt a lehetőséget, hogy az egyén tönkretégye magát (alkoholizmus, drogok, öngyilkosság)

-
pozitív szabadság
szférája: a
magunk urai vagyunk

Az egyénnek negatív
formában könnyebb
megvalósítania önmagát, mint
pozitív formában. Rousseau: Az embereket
szükség
esetén kényszeríteni kell
rá, hogy pozitív értelemben szabadok
legyenek.

17.
Kultúra és civilizáció: a
kultúrfilozófia alapfogalmai

A kultúra
olyan dolgok összessége, amelyeket az ember hozott
létre, s amelynek az ember
számára sajátos
értéke van.

A kultúrát
a természettel állíthatjuk szembe.
Az ember a
kultúrában új világot
teremt magából és magának,
megszabadulva a belső és külső
természeti kényszerűségektől.
Megkülönböztetjük
egymástól az anyagi
kultúrát, az anyagi hasznossággal
rendelkező dolgok
összességét (a
civilizációt) és a szellemi
értéket, amely a tulajdonképpeni
kultúra.

A kultúra
kialakulásával együtt járt a kultúrkritika
megjelenése is. A
természettel való
szembeállítást
néhány filozófus negatív
értelműnek látta.
Rousseau: “Vissza a természethez!”

Kant:
megkülönbözteti a
kultúrát és a
civilizációt.
Kultúra
civilizáció nélkül is
létezik. Primitív népeknek is van
kultúrájuk.
Civilizáció azonban nem létezhet
kultúra nélkül.

A kultúra
a moralitás
birodalma, az ember belsőjét “műveli

ki”. A társadalom szellemi élete a szűkebb értelemben vett kultúra. A civilizáció az ember külső világát érinti.

Napjainkban egy társadalmon belül többféle kultúra is létezhet, ezt multikulturalitásnak nevezzük.

A társadalom szellemi élete mindig sajátos értékek fennállását feltételezi.

Az értékek hierarchiája: Croce

- egyedi-elméleti érték: szép (ESZTÉTIKA)

- általános-elméleti érték: igaz (LOGIKA)

- egyedi gyakorlati érték: hasznos (GAZDASÁGTAN)

- általános gyakorlati érték: jó (ETIKA)

Minden szférának megvan a maga nyelve, sajátos szimbólumrendszereket jelentenek. Minden jel csak akkor jel, ha egy nyelvrendszer tagja, jelentéssel bír. A jelrendszerekkel a szemiotika foglalkozik.

A művészeti alkotások a legkülönbözőbb anyagokban valósulnak meg. A természetes nyelvhez legközelebb az irodalmi művek állnak. A többi művészet nyelvi alapja is a természetes nyelv, hiszen bármely jelrendszer kidolgozása is csak a nyelv által, annak közvetítésével lehetséges.

18.
A művészet mint társadalmi gyakorlat:
művészetfilozófia
, művészetszociológia,
művészetpszichológia

A művészeti alkotások a mágikus korhoz visszanyúlnak, bár akkor még nem

voltak a kultusz részének tekinthetők. (A közvetlen életmegnyilvánulásokhoz kötődtek; örömtánc, stb.)

A művészet kialakulása = a szociogenezissel.

Ősi korszak: az alkotó-befogadó viszony még nem különül el egymástól. A műalkotás, mint zárt tárgyforma még nem létezik.

Antikvitás és reneszánsz: az egyén - itt már mint önálló individuuum - megkezdte elszakadását a közösségtől, a művészetben megjelenik zárt alkotásként a műtárgy. A művészet a mágia olyan vonásait folytatja, amelyek eljátsszák azokat a szabad emberi tevékenységeket, amelyek megvalósítására az életben nincs lehetőség.

A művészet és a műalkotások filozófiai kérdésével a művészetfilozófia foglalkozik.

A művészetfilozófia értelmében vett esztétika alapvető tárgya a szép kategóriája.

- esztétika és etika: ami jó, az szép = társadalmi konvenció

- szép és hasznos: szép egy ház, amiben jó lakni = gazdasági szempont

Kant: megkülönbözteti a szépet a kellemestől és a jótól, a műalkotás valódi célt nélkülöz. Az ízlés-ítélet szubjektív, minden embernek megvan a maga ízlése. Ha valaki szépnek nyilvánít valamit, akkor feltételezi, hogy azt másnak is szépnek kellene tartania, ha ugyanazon feltételek között ítélt, mint ő.

A mechanikus művészeteknek (mesterségek, iparművészetek) kell rendelkezniük szabályokkal, de a szépművészeteknek minden kényszertől mentesnek kell lenni.

A szép
az eszme érzéki megjelenése az emberi szabadságot megvalósító történelemben.

-

szimbolikus művészi formák: az eszme még nincs érzékileg kifejlődve (sematikus egyiptomi művészet)

-

klasszikus művészi formák: a szép = ideál (görög művészet)

-

romantikus művészi formák: a szép = a lélek belső alakja (keresztény és modern kor művészete)

A szépség tehát történelmi-társadalmi termék.

A szépség mindig megőrzi az érzéki-felidéző jellegét.

Az esztétikum csak szubjektumokra való vonatkozásokban létezik, mindig befogadásra és befogadókra irányul.

A művészet olyan elsajátítás, amely magában foglalja a mű-befogadás viszonylatot. Miközben a műre összpontosítjuk egész személyiségünket, elvonatkoztatunk a közvetlenül adott valóságtól, amikor pedig visszatérünk a mindennapi életbe, némileg más emberként térünk vissza, más szemmel tekintünk a világra.

A befogadás pillanatában a mindennap embere katarzison, megtisztuláson megy át.

A

katartikus hatás minden műalkotás lényegi tulajdonsága: az olyan esztétikai tárgy, mely nem képes ilyen hatás kiváltására, nem művészi alkotás, hanem a mindennapi élet esztétikuma.

A művészet antropomorfizál, többértelműen érvényesül, értékkritériuma a többértelműség.

A művészeti alkotások tartalma történelmileg változó.

A tartalom

a művész víziója a világról.
A forma valamely tartalmat, mint aktuális belső értéket jelenít meg.

Az egynemű közeg a megformálendő anyagot egynemű síkokra koncentrálnak, jeleníti meg. Az egynemű közeg kategóriája a kiindulópontja a műfajelméleteknek is. Az egynemű közeg a művész és a befogadó összes érzelmi, gondolati viszonyait lefordítja az adott témának megfelelően.

A meghatározatlan tárgyiasság kizárja a szabályszerűségeket. A képzőművészetekben a meghatározottság van túlsúlyban a meghatározatlansággal szemben. Az irodalomban a meghatározottság és a meghatározatlanság között egyensúly van. A zenében a meghatározatlanság dominál.

Intenzív totalitás: Minden műalkotás önmagán belül kimeríthetetlenül gazdag és bonyolult, fogalmilag csak közelíthetően fejezhető ki. Zárt egység.

A művészeti esztétikum történelmi produktum: a művészet mindig társadalmi viszonylatrendszerben létezik. Relatív önállósággal bír; egy adott korban a művészetben belül valamelyik ágazat vagy műfaj mindig elterjedtebbé válik, mint a többi.

Az esztétikai-művészeti képződmények a történelmileg létező valóságot adják vissza. Az igazi művészet aktualitása nem a napi értelemben fogható fel. A nagy műalkotás mindig túllép a saját korán, mert az annak éleslátású megítélője.

Különböző társadalmi korszakokban a művészet különböző ágai kerülnek uralkodó szerepbe. Ennek oka a társadalmi-történelmi

meghatározottság.
Néhány műfaj pl. az
eposz kihalt, s néhány
új született: regény, film.

antikvitás – mítoszok:
emberi társadalom nagy
átalakulásairól
görög
tragédiák –
patriarchális-arisztokratikus társadalmi
formák
szétzúzásáról
drámák – emberek
összecsapásairól
kereszténység
– legendák:források a szentek, gazdag
folklorikus
anyagból dolgoztak

A
demitologizálás a reneszánsz
korában kezdődött. Hús-vér
emberek jelentek
meg a képzőművészetekben (Giotto,
Michelangelo), az irodalomban (Dante,
Petrarca)

angol
reneszánsz –
tragédiák II. korszaka (végsőkig
való
kiélezettség)

A polgárság
kialakulásával, az ember, mint individuum
rányomja bélyegét a
művészetekre. A
képzőművészetekben a polgári
hétköznapi eseményei és
tárgyai jelennek meg,
ezek tükröződnek. Kialakul a csendélet,
tájkép, regény.

-
csehovi, ibseni
drámák: a
szereplők “vergődnek”

-
shakespearei: “Légy hű
önmagadhoz!”

-
kafkai, beckett művek:
közöny,
kiúttalanság

Minden
művészi alkotás hozzájárul
egy adott világhoz
megszilárdulásához ,vagy
eróziójához.
A művészeti
alkotások társadalmi hatása
függ az elismertségétől,
hírnevétől és a társadalmi

érdekektől.